

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Artykuł:

Dziurzyński Antoni: Charakterystyka oświetlenia publicznego gazowego m. Poznania

Źródło:

Gaz, Woda i Technika Sanitarna Rok 18 1938 numer 6, strony 149-151

Artykuł udostępniony cyfrowo w ramach zadań projektu pt. „Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki Wielkopolski 1919-39« H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

Inż. ANTONI DZIURZYŃSKI

Charakterystyka oświetlenia publicznego gazowego m. Poznania.

(Referat wygłoszony na posiedzeniu Komisji Oświetleniowej Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w P. P. w Poznaniu, w maju 1938 r.)

Poznań jest bezspornie jednym z miast polskich, które stosowało stopniowo jak największą różnorodność lamp gazowych w oświetleniu publicznym, w miarę jak postępował ich rozwój.

Bezpośrednio przed wojną, oprócz lamp o palnikach auerowskich zainstalowano na pryncypalnych ulicach 290 lamp intensywnych firmy Ehrich & Graetz tzw. Niederdruckstarklichtlampen 1, 2 i 3-siatkowych o sile 300, 600 i 1000 świec normalnych, które następnie przechodziły wszelkie przeobrażenia. Bezpośrednio przed wojną były wszystkie lampy zaopatrzone w samozapalacze firmy "Meteor".

W okresie wojny oświetlenie publiczne ulegało zaniedbaniu, a wreszcie w końcu wojny i w okresie przejściowym przeważna część lamp była bądź to zniszczona, bądź też zdekompletowana. Dość nadmienić, że na całym obszarze Poznania paliło się z początkiem roku 1920 zaledwie 150 latarni.

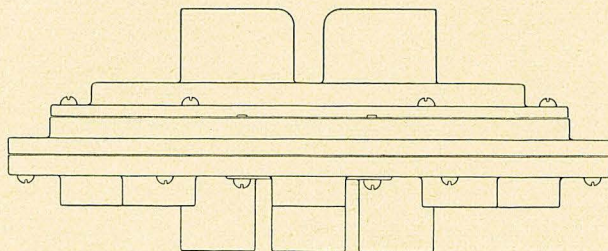
Z nastaniem normalnych warunków, stopniowo uzupełniano oświetlenie publiczne, a ze względu na trudności sprowadzania części składowych od firm niemieckich, gospodarczym sposobem wyrównywano braki.

I tak w r. 1923 było czynnych już 1 260 latarni.

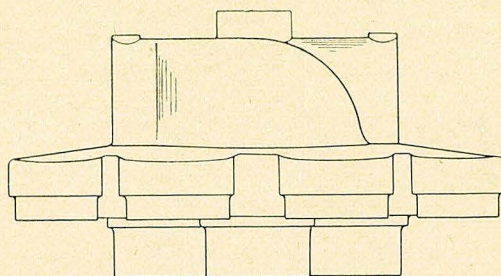
W roku 1924 ustawiono dalszych 460 latarni, a z ogólnej liczby 1 670 latarni było 1 380 z palnikami stojącymi normalnymi, a 290 z siatkami wiszącymi intensywnymi.

W roku 1925/26 ilość lamp wzrasta do 2 748, w roku 1927/28 do 4 466, w tym 3 860 lamp z siatkami stojącymi, a 606 z siatkami wiszącymi.

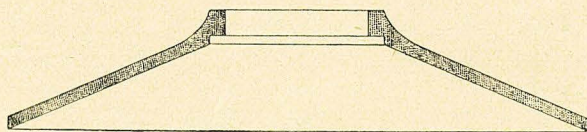
W tymże roku zamówiono 150 lamp 15-siatkowych grupowych firmy Ehrich & Graetz, które w związku z Powszechną Wystawą Krajową zainstalowano z początkiem roku 1929 na pryncypalnych ulicach. Równocześnie rozpoczęto wymianę fajansowych reflektorów wklęsłych (rys. 3) przy stojących lampach niskosprawnych z palnikami Auera na żelazne emaliowane o formach więcej płaskich (wklęsnięcie 20 mm zamiast 55 mm). Aż do tego czasu żadna z lamp nie posiadała regulatorów ciśnienia, a ponieważ zapalanie następowało przy pomocy fali ciśnienia, więc obsługa lamp,

Rys. 1. Palnik dwudzielny składany.

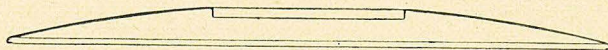
Rys. 2. Palnik jednodzielny.

Rys. 3. Reflektor fajansowy.

Rys. 4. Reflektor blaszany emal. wklęsły.

Rys. 5. Reflektor wypukły.

zwłaszcza intensywnych, wymagała bardzo pilnej obsługi.

Zastosowanie wiszących lamp grupowych wykazało takie zalety, że z chwilą ich ustawienia nastąpił okres przełomowy w charakterze oświetlenia publicznego w Poznaniu. Stojące palniki zaczynają znikać, przerabiamy je na grzybkowe wiszące 2, 4 i 6-siatkowe.

Już w roku 1928/29 pozostało 1 664 latarni z palnikami stojącymi, a 2 849 z palnikami grupowymi, względnie grzybkowymi, przy czym

większą część intensywnych lamp "Triumph" przerobiono na 9-siatkowe grupowe, wzorując się na dostarczonych nam pierwotnie palnikach przez firmę Bamag. Tak pierwsze 15-siatkowe, jak i 9-siatkowe palniki Bamaga były składane dwudzielne (rys. 1).

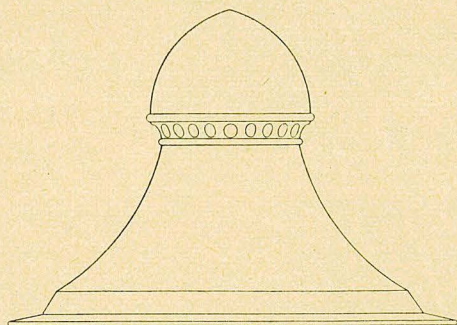
Dalsze palniki 9-siatkowe do wymiany starych intensywnych lamp zamawialiśmy u firm krajowych, które porobiły sobie dwudzielne modele.

W roku 1934/35 było już tylko 114 stojących palników, podczas gdy ogólna ilość lamp wzrosła do 4 845 o 17 732 siatkach. Ponieważ dwudzielne palniki 2, 3 i 4-siatkowe z biegiem czasu przepalały się, bądź też na złożeniu stawały się nieszczelne, a w związku z tym dawały nierównomierne światło, zaprowadziliśmy jednodzielne palniki grzybkowe na wymianę do latarni zwykłych.

W tymże roku sprowadziliśmy 12 lamp grupowych 12-siatkowych, które mają palniki jednodzielne oraz regulatory ciśnienia.

I teraz okazało się, że tak wyposażone lampy palą się jednolicie i dobrze, a siatki nie niszczą się przez podmuch przy zwiększonej fali ciśnienia. To też uzgodniliśmy program przeistoczenia palników grupowych dwudzielnych na jednodzielne (rys. 2) o rozstawieniu siatek podobnie jak przy najnowszych lampach firmy Ehrich & Graetz i zaopatrzenia w regulatory tak płomieni wieczornych, jak i całonocnych.

W roku 1936/37 opracowaliśmy do zwykłych latarni o palnikach grzybkowych ulepszone daszki (rys. 6) i reflektory (rys. 4 i 5), które stopniowo

Rys. 6. Nowy daszek do lamp stojących o liniach odpytywowych.

zaprowadzamy. Ogólna ilość lamp wzrosła w tym roku do 5 020 o 19 274 siatkach.

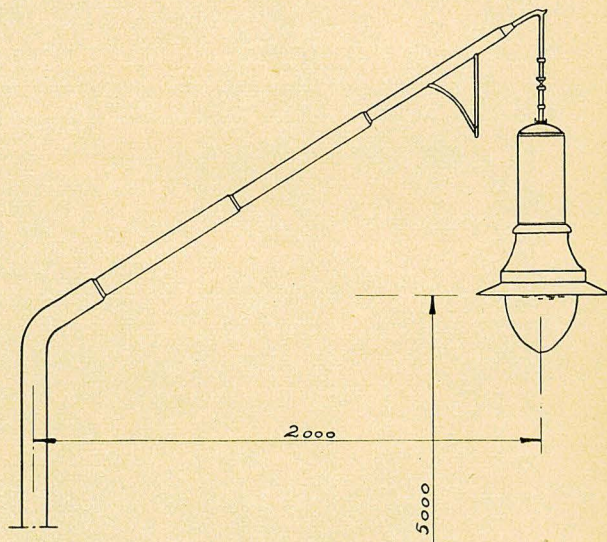
W roku 1937/38 ulepszaliśmy dalej oświetlenie miasta, wzorując się na wzorach niemieckich, ogłaszanych w „Gas- & Wasserfach“. Przy bardzo rozszerzonym oświetleniu ulicznym i wielkim

kapitale, zainwestowanym w urządzeniach do publicznego oświetlenia, nie mogliśmy sobie pozwolić na wymianę latarni, a raczej staraliśmy się osiągnąć poprawę tylko częściowo przez zakup nowych lamp, a zasadniczo przez przerobienie istniejących i zaopatrzenie tychże w regulatory.

Próby przeprowadzone u nas z reflektorami Zeissa nie dały wyników, jakie ogłosiły fachowe pisma zagraniczne. Być może dlatego, że zastosowaliśmy je przy składanych palnikach bez regulatorów. Ta kwestia pozostaje tedy otwarta.

Ponieważ podobne przedmioty musimy sprowadzać z zagranicy, a obciążone są bardzo wysokim cłem, wypadają bardzo drogo i bodaj że trudno marzyć o ich rozpowszechnieniu.

Spróbowaliśmy atoli oświetlić część ulicy Jasnej — bardzo zadrzewionej — lampami wiszącymi o wysięgu dwumetrowym ku jezdni (rys. 7),

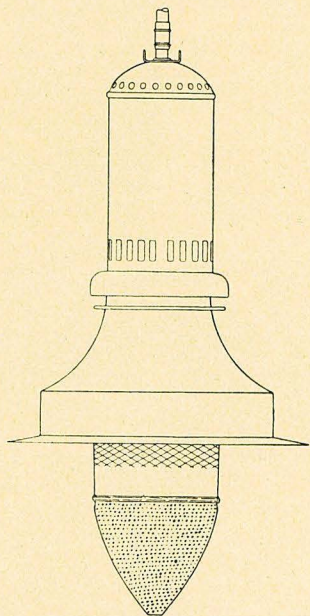
Rys. 7. Słup latarni z wysięgiem.

z wynikiem dobrym. Będziemy też stosowali to w ulicach zadrzewionych. Naturalnie pozostanie otwarta kwestia oświetlenia ulic zadrzewionych, przy których są lampy stojące o palnikach grzybkowych 2, 4 i 6-siatkowych. W porze letniej mimo dostatecznej ilości lamp, wielką część światła absorbują drzewa, ulice są dobrze oświetlone tylko w zimie, kiedy liście opadną. Wymiana tych lamp może się odbywać tylko stopniowo w miarę środków, a lamp tych jest blisko 3 000.

Instalujemy stopniowo we wszystkich lampach o palnikach 9, 12 i 15-siatkowych regulatory ciśnienia, które przy równoczesnej wymianie palni-

ków na jednokomorowe o dobrym rozstawieniu siatek dają dobre rezultaty.

Próby z kloszami Blohma wykazały bardzo

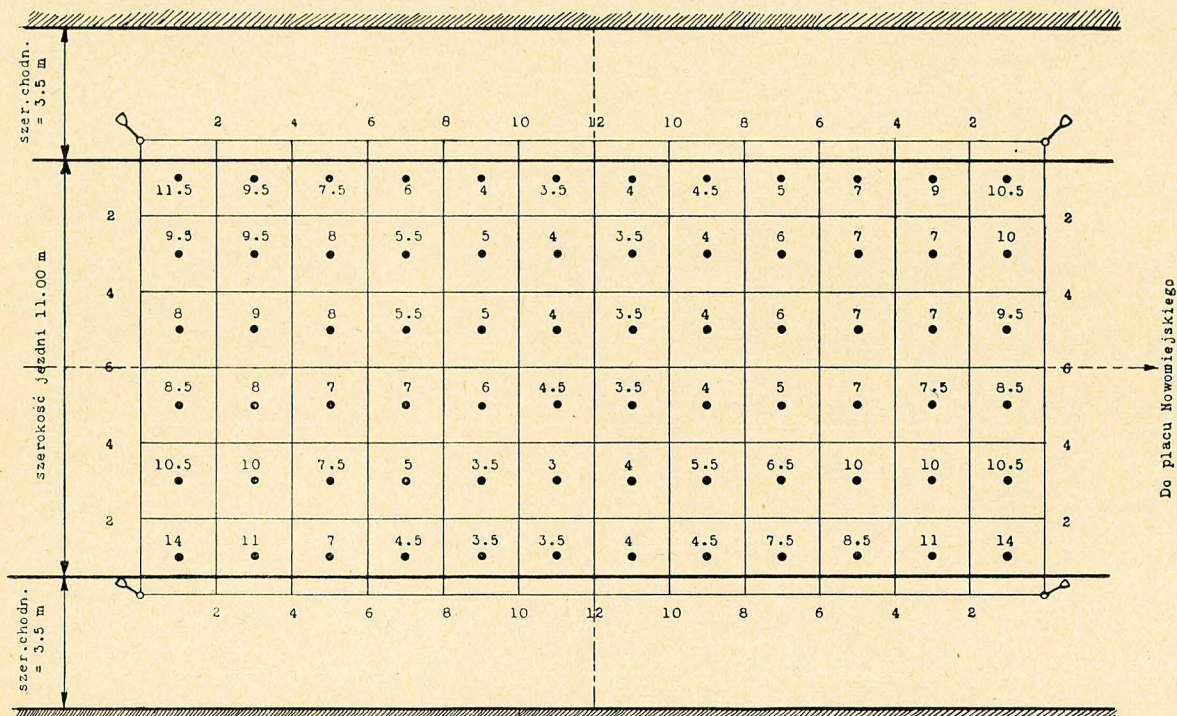

Rys. 8. Lampa z kloszem Blohma.

dotądnie wyniki. Ustawione w sierpniu 1937 r. pochodzenia jenańskiego nie tylko dały światło bardzo dobrze rozdzielone, ale ponadto okazały się bardzo wytrzymałe. Dotychczas pozostały niena-

ruszone. Zamówiliśmy przeto 30 sztuk lamp 9-siatkowych o palnikach jednokomorowych z regulatorami, samozapalaczami i kloszami Blohma (rys. 8) i ustawiliśmy przy ul. Pocztowej. Poprawa oświetlenia ulicy przy dotychczasowym rozstawieniu latarni jest podpadająco wielka. Załączony wykres pomiarów fotometrycznych (rys. 9) na otwartej przestrzeni przy pomocy luksomierza Philipsa wykazuje jasność ulicy między dwoma parami lamp po zastosowaniu 9-siatkowych lamp z kloszami Blohma. Mamy zamiar wymienić zwykłe jednolite klosze lamp 15-siatkowych przy ulicach pryncypalnych na klosze Blohma, o ile tylko zaistnieją możliwości. Zamówiliśmy również 20 lamp grupowych 9-siatkowych u firmy krajowej. W przeciągu pół roku otrzymaliśmy zaledwie 10, gdyż firma nie mogła uzyskać pozwolenia przywozu samozapalaczy oraz uzgodnić innych technicznych szczegółów.

Rekonstruuując stopniowo pozostałe lampy intensywne przy równoczesnym zaopatrywaniu je w regulatory i palniki jednodzielnne i uzupełniając w miarę środków nowymi, spodziewamy się w tym roku wszystkie intensywne lampy postawić na wysokości zadania. Obecnie mamy 5 062 latarni z 19 962 siatkami, w tym 634 grupowych, a 4 428 o palnikach grzybkowych.

Rys. 9. Pomiar siły światła (w luksach) latarni 9 siatk. z kloszem Blohma przy ul. Pocztowej (wysokość do siatki 5 m, zabudowa zwarta).